

ЧОРНИЙ ДЕНИС МИХАЙЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури*

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЩОДО УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ)

Питання правового забезпечення будь-якої сфери прокурорського нагляду не можуть обмежуватись лише відомчими нормативними актами прокуратури. В сучасних умовах реформування ці питання перш за все пов'язані із законами України як актами вищої юридичної сили, що стрімко зазнають змін. Тим не менш, відомчі документи змінюються не менш часто і мають безпосереднє відношення до повсякденної роботи прокурора, в тому числі з процесуального керівництва. Загалом, для виявлення перспектив удосконалення цієї роботи варто приділити увагу всьому комплексу цих нормативних актів.

Тенденції останніх років засвідчують створення нових правоохоронних органів, до повноважень яких належить запобігання злочинам, що посягають на життєво важливі інтереси України. Крім того, такі зміни пов'язані з виконанням державою взятих на себе міжнародних зобов'язань і потребою адаптації законодавства до стандартів ЄС. Ці процеси вже втілені у створенні Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань та прийнятті відповідних законів про вказані правоохоронні органи. В межах своєї компетенції вони уповноважені проводити досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, учинених особами, які займають особливо відповідальне становище. Таким чином, зроблено конкретні кроки з реформування антикорупційної політики.

Наступною сферою державних інтересів, правове забезпечення охорони якої починає зазнавати змін, є економічна сфера. Вона є важливою для держави з точки зору покращення стану господарської діяльності, фінансового стану та оподаткування. Щоправда, ця галузь почала зазнавати змін ще з 2011 року. У зв'язку з прийняттям Закону України від 15 листопада 2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» з КК України було виключено 16 статей про злочини у сфері господарської діяльності. В тому ж році відбулося ухвалення Податкового кодексу. Це, на думку вчених, «з огляду на чітко виражений бланкетний характер кримінально-правової заборони, закріпленої у ст. 212 КК України, призвело до уточнення або навіть перегляду багатьох вироблених доктриною і практикою підходів щодо кримінально-правової оцінки порушень податкового законодавства» [1, с. 607].

Тривалий процес реформування означає відсутність стабільності норм регулятивного законодавства, матеріального кримінального права. Він ускладнюється й відсутністю відокремленого правоохоронного органу, уповноваженого розслідувати злочин, відповідальність за який передбачено у ст. 212 КК України. На разі досудове розслідування кримінальних правопорушень у сфері податкового законодавства уповноважені проводити слідчі податкової міліції, яка не є самостійним правоохоронним органом, а перебуває в системі ДФС та включає слідчі управління апарату ДФС, її територіальних органів і підрозділи Офісу великих платників податків. Однак у перспективі виконання цієї функції планується віднести до повноважень нового правоохоронного органу.

В Меморандумі про економічну та фінансову політику МВФ від 2 червня 2020 року зазначено, що з метою консолідації повноважень щодо розслідування економічних злочинів у єдиний слідчий орган Україна має намір прийняти закон про створення органу фінансових розслідувань, який набере чинності з 1 січня 2021 року. Цей орган візьме на себе відповідальність за розслідування економічних, фінансових та податкових шахрайств та злочинів, якими займаються Національна поліція, СБУ та податкова поліція, але за винятком тих випадків, які підпадають під юрисдикцію Національного антикорупційного бюро України. Закон встановить чіткі правила щодо відбору керівництва, внутрішнього прийняття рішень та нагляду для забезпечення операційної незалежності та належного нагляду й підзвітності. Керівник органу призначатиметься шляхом відкритого конкурсу [2].

У рамках тривалого реформування остаточно ліквідація податкової міліції, відповідно до п. 1 розділу II Прикінцеві та перехідні положення Закону України „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21 грудня 2016 року, відбудеться одночасно з набранням чинності законом, який визначає правові основи організації та діяльності центрального органу виконавчої влади, на який покладається обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, об'єктом яких є фінансові інтереси держави та/або місцевого самоврядування, що віднесені до його підслідності відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, та інших осіб, з якими цей орган взаємодіє [3].

Таким органом має стати Бюро економічної безпеки, запровадження якого передбачене Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28 січня 2021 року № 1150-IX і рішення про створення якого було прийняте Кабінетом Міністрів України 12 травня 2021 року. Наразі вже очікується оголошення відповідних конкурсів та фактичне створення Бюро.

Перевагу положень вказаного документа в порівнянні з раніше чинними нормами про податкову міліцію вбачаємо в тому, що в них визначено форми взаємодії новоствореного органу з органами прокуратури. У тому числі це прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Тож удосконалення правового забезпечення діяльності прокуратури на цьому напрямі в подальшому має бути тісно пов'язане з формуванням нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень новим органом. Узв'язку з цим тенденція до консолідації функцій з розслідування злочинів у межах повноважень самостійних органів вимагає і зміни внутрішньої структури прокуратури як наглядового органу, зміни назв підрозділів та їх повноважень у відповідності до назв і функцій нових органів. Так, наказом Генерального прокурора від 5 березня 2020 року затверджено Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора, наказом Генерального прокурора від 22 червня 2020 року № 292 затверджено Положення про Департамент організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням органів Державного бюро розслідувань та нагляду за його оперативними підрозділами Офісу Генерального прокурора. Таким чином вважаємо, що в подальшому організація роботи прокуратури з процесуального керівництва досудовим розслідуванням злочинів у сфері оподаткування теж буде відповідати цій тенденції, зазнаючи змін. Наразі в Офісі Генерального прокурора діє Департамент нагляду за органами безпеки, фіскальною та прикордонною службами Офісу Генерального прокурора, положення про який затверджено наказом Генерального прокурора від 6 серпня 2020 року № 361. Отже, найближчим часом повинен з'явитися відповідний департамент у структурі Офісу Генерального прокурора.

Список використаної літератури:

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
2. Лист про наміри та Меморандум про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Stand-by для України від 02 червня 2020 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Меморандум%20про%20економічну%20та%20фінансову%20політику%20МВФ%20від%2002_06_2020.pdf
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні. Закон України від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19>

Ключові слова: прокуратура, взаємодія, Бюро економічної безпеки, податкова міліція, організації діяльності прокуратури.

Ключевые слова: прокуратура, взаимодействие, Бюро экономической безопасности, налоговая милиция, организации деятельности прокуратуры.

Key words: Prosecutor's Office, Interaction, Bureau of Economic Security, Tax Militia, Organizations of Prosecutor's Office Activity.